



DET KONGELIGE  
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

# Prop. 4 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

---

Endringer i straffeprosessloven og  
politiregisterloven mv. (behandling av  
overskuddsinformasjon fra  
kommunikasjonskontroll mv.)



# Innhold

<b>1</b>	<b>Proposisjonens hovedinnhold...</b>	5	5.3	Tidspunkt for sperring og sletting ved rettskraftig dom og henleggelse .....	17
<b>2</b>	<b>Bakgrunnen for lovforslagene</b> .....	6	5.3.1	Gjeldende rett .....	17
2.1	Kort om historikken .....	6	5.3.2	Forslaget i høringsnotatet .....	17
2.2	Stortingets anmodningsvedtak nr. 806 8. juni 2016 .....	6	5.3.3	Høringsinstansenes syn og departementets vurdering .....	17
2.3	Særskilt innberetning fra Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll .....	6	5.4	Sletting av opplysninger åpenbart uten tilknytning til saken .....	17
2.4	Forholdet mellom straffeprosessloven og politiregisterloven .....	7	5.4.1	Gjeldende rett .....	17
2.5	Straffeprosessutvalget og NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov .....	7	5.4.2	Forslaget i høringsnotatet .....	17
2.6	Høringen .....	7	5.4.3	Høringsinstansenes syn .....	17
<b>3</b>	<b>Gjeldende rett</b> .....	9	5.4.4	Departementets vurdering .....	18
3.1	Straffeprosessloven .....	9	5.5	Særlig om sletting av informasjon fra dataavlesing .....	18
3.1.1	Innledning .....	9	5.5.1	Gjeldende rett .....	18
3.1.2	Straffeprosessloven § 216 g .....	9	5.5.2	Forslaget i høringsnotatet .....	18
3.1.3	Ny, ikke ikraftsatt, § 216 g .....	9	5.5.3	Høringsinstansenes syn .....	18
3.2	Politiregisterloven og politiregisterforskriften .....	10	5.5.4	Departementets vurdering .....	18
3.3	Grunnloven og internasjonale forpliktelser .....	10	5.6	Overføring til politiregisterloven med forskrift .....	19
3.3.1	Grunnloven .....	10	5.6.1	Gjeldende rett .....	19
3.3.2	Internasjonale forpliktelser .....	11	5.6.2	Forslaget i høringsnotatet .....	19
<b>4</b>	<b>Andre lands rett</b> .....	12	5.6.3	Høringsinstansenes syn .....	19
4.1	Sverige .....	12	5.6.4	Departementets vurdering .....	20
4.2	Danmark .....	12	5.7	Opplysninger som omfattes av vitneforbud eller vitnefritak etter straffeprosessloven §§ 117 til 120 og 122 .....	21
4.3	Finland .....	12	5.7.1	Gjeldende rett .....	21
<b>5</b>	<b>Nærmere om endringsforslagene</b> .....	13	5.7.2	Forslaget i høringsnotatet .....	21
5.1	Sperring eller sletting som hovedregel ved rettskraftig dom og henleggelse .....	13	5.7.3	Høringsinstansenes syn .....	21
5.1.1	Gjeldende rett .....	13	5.7.4	Departementets vurdering .....	21
5.1.2	Forslaget i høringsnotatet .....	13	5.8	Særlig om behandling av informasjon fra kommunikasjonskontroll i forebyggende saker .....	22
5.1.3	Høringsinstansenes syn .....	14	<b>6</b>	<b>Økonomiske og administrative konsekvenser</b> .....	24
5.1.4	Departementets vurdering .....	14	<b>7</b>	<b>Merknader til de enkelte bestemmelsene</b> .....	25
5.2	Bruk av begrepet «opplysninger» .....	15	7.1	Endringer i straffeprosessloven ...	25
5.2.1	Gjeldende rett .....	15	7.2	Endringer i politiregisterloven .....	25
5.2.2	Forslaget i høringsnotatet .....	16	<b>Forslag til lov om endringer i straffeprosessloven og politiregisterloven mv. (behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv.)</b> .....	27	
5.2.3	Høringsinstansenes syn .....	16			
5.2.4	Departementets vurdering .....	16			





DET KONGELIGE  
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

# Prop. 4 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

---

## Endringer i straffeprosessloven og politiregisterloven mv. (behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv.)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 11. oktober 2019,  
godkjent i statsråd samme dag.  
(Regjeringen Solberg)*

### 1 Proposisjonens hovedinnhold

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i denne proposisjon endringer i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) §§ 216 g og 216 i om sletting og videre bruk av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll. Det foreslås også endringer i lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) § 50 om sletting, sperring og avlevering av opplysninger som ikke lenger er nødvendige for formålet. Reglene skal etter forslaget også gjelde for romavlytting og dataavlesing, og så langt de passer for skjult kameraovervåking og teknisk sporing.

Forslaget går i hovedtrekk ut på at opplysninger fra kommunikasjonskontroll som ikke er brukt i saken, som hovedregel skal sperres ved rettskraftig dom og henleggelse. Videre er det i forslaget gitt regler om hva sperrede opplysninger kan benyttes til. Det foreslås også en hjemmel for å gi nærmere forskrifter om sletting og bruk av sperrede opplysninger.

Departementet foreslår at gjeldende straffeprosesslov § 216 g bokstav a om behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll oppheves. Nye regler om behandling av overskuddsinformasjon foreslås gitt i politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd.

## 2 Bakgrunnen for lovforslagene

### 2.1 Kort om historikken

---

Etter gjeldende straffeprosesslov § 216 g bokstav a skal opplysninger uten betydning for forebyggingen eller etterforskningen av straffbare forhold slettes «snarest mulig». Høyesterett har lagt til grunn at det er i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 om rett til en rettfærdig rettergang å slette slike opplysninger før forsvarer har fått innsyn, se Rt. 2005 s. 1137. Bestemmelsen i straffeprosessloven § 216 g tolkes i dag med dette forbehold. Blant annet for å rette opp i dette ble det i 2013 vedtatt en endring av straffeprosessloven § 216 g, jf. lov 21. juni 2013 nr. 86 om endringer i straffeprosessloven mv. (behandling og beskyttelse av informasjon). Bestemmelsen er imidlertid ikke satt i kraft. Innholdet i straffeprosessloven § 216 g og ny, ikke ikraftsatt, § 216 g utdypes i punkt 3.1. Forslaget i denne proposisjonen bygger på den nye, ikke ikraftsatte bestemmelsen. Det gjøres imidlertid også flere endringer for å tilpasse bestemmelsen til dagens situasjon, herunder det pågående arbeidet med oppfølging av NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov.

### 2.2 Stortingets anmodningsvedtak nr. 806 8. juni 2016

---

Lov 21. juni 2013 nr. 86 om behandling og beskyttelse av informasjon etter straffeprosessloven utvidet adgangen i straffeprosessloven § 216 i til å bruke overskuddsinformasjon som bevis for andre straffbare forhold enn dem etterforskningskrittet var ment å avdekke. I etterkant av denne endringen vedtok Stortinget lov 17. juni 2016 nr. 54 om endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler), som innebar en utvidet adgang til å benytte skjulte tvangsmidler, og som også åpnet for bruk av dataavlesing. Dette ble antatt å ville innebære et større tilfang av overskuddsinformasjon for politiet. Det ble i Prop. 68 L (2015–2016) Endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler) ikke vurdert å innskjerpe adgangen til bruk av overskuddsinformasjon.

Under behandling av proposisjonen traff Stortinget anmodningsvedtak nr. 806 8. juni 2016:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av reglene om bruk, oppbevaring og sletting av overskuddsinformasjon i lys av at omfanget av overskuddsinformasjon har potensial til å øke vesentlig ved gjennomføringen av forslagene i Prop. 68 L (2015–2016), og komme tilbake til Stortinget på egnet måte».

Anmodningsvedtaket følges delvis opp i denne proposisjonen, ved at reglene om oppbevaring og sletting av overskuddsinformasjon gjennomgås. Departementet vil vurdere eventuelle endringer i reglene om bruk av overskuddsinformasjon under arbeidet med oppfølging av NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov, se mer om dette i det følgende. Reglene om bruk av overskuddsinformasjon har nær tilknytning til reglene om siktedes rett til innsyn, bevis og bevisforbud, og regelverket bør derfor vurderes samlet.

### 2.3 Særskilt innberetning fra Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll

---

Departementet mottok 1. juni 2018 en særskilt innberetning fra Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll. Utvalget påpekte at overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll systematisk lagres i større utstrekning enn hva gjeldende rett tillater. Hovedbegrunnelsen for den uhjemlede lagringen kan antas å være at regelverket på området i dag kan fortone seg som uoversiktlig. Den gjeldende bestemmelsen i straffeprosessloven § 216 g om sletting kan ikke tolkes slik en naturlig språklig forståelse skulle tilsi, da sletting før forsvarer har fått innsyn ville vært i strid med EMK. Det fremgår videre av brevet fra Kontrollutvalget at det er en utbredt praksis at politiet heller ikke sletter overskuddsinformasjon etter at forsvarer har fått innsyn. Begrunnelsen for dette er muligheten for at opplysningene ville kunne få betydning ved en eventuell gjenåpning av straffe-

sak eller gjenopptakelse av etterforskningen. Ny § 216 g ville gitt politiet hjemmel til en stor del av dagens uhjemlede lagring, men denne er ikke satt i kraft. Ut fra dette ser departementet et behov for å skape klarhet i regelverket.

## 2.4 Forholdet mellom straffeprosessloven og politiregisterloven

Da politiregisterloven ble vedtatt i 2010 ønsket man å etablere et klarere skille mellom behandling av opplysninger, som skulle reguleres i politiregisterloven, og prosessuelle forhold, som skulle beholdes i straffeprosessloven. Reglene om oppbevaring, sperring og sletting av opplysninger i straffeprosessloven § 216 g er regler som gjelder politiets behandling av opplysninger. Departementet foreslår derfor i denne proposisjonen at innholdet i straffeprosessloven § 216 g i hovedsak overføres til politiregisterloven med forskrift.

## 2.5 Straffeprosessutvalget og NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov

Straffeprosessutvalget avga sin utredning NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov 3. november 2016. Som del av dette arbeidet har utvalget gjennomgått gjeldende regelverk for kommunikasjonskontroll. I utvalgets mandat ble det forutsatt at man etter ikraftsetting av endringene i Prop. 147 L (2012–2013) Endringer i straffeprosessloven mv. (behandling og beskyttelse av informasjon) og Prop. 68 L (2015–2016) i hovedsak ville ha et tilfredsstillende regelverk om skjulte tvangsmidler. Utvalget sto likevel fritt til å foreslå endringer. Utvalget har i hovedsak foreslått omstruktureringer og forenklinger i regelverket om skjulte tvangsmidler, men har også foreslått andre endringer. Blant annet foreslår utvalget en innskjerping i adgangen til bruk av overskuddsinformasjon.

Bestemmelsene denne proposisjonen gjelder, omfattes også av Straffeprosessutvalgets forslag. Forslaget til ny straffeprosesslov har vært på høring. Departementet har vurdert om forslagene i denne proposisjonen burde behandles i forbindelse med oppfølging av NOU 2016: 24. Når man likevel har valgt å foreslå lovendringer nå, er det begrunnet i flere forhold.

Arbeidet med oppfølging av NOU 2016: 24 er omfattende, og vil ta tid. Det er behov for å få satt i

kraft de nødvendige endringer av gjeldende § 216 g så snart som mulig, jf. redegjørelsen i punkt 2.1. Som nevnt i punkt 2.2 har Stortinget også fattet et anmodningsvedtak hvor man ber departementet vurdere reglene for behandling av overskuddsinformasjon. Departementet ønsker å følge opp dette nå, så langt det lar seg gjøre uten å gripe inn i pågående arbeider i for stor grad.

## 2.6 Høringen

Forslaget til endringer i straffeprosessloven og politiregisterloven ble sendt på høring 22. september 2017, med høringsfrist 15. januar 2018. Enkelte høringsinstanser fikk utsatt høringsfrist. Departementet mottok 21 hørings svar med merknader. Høringsinstansenes uttalelser vil bli omtalt i tilknytning til de enkelte endringsforslag i proposisjonen. Høringen ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet  
 Arkivverket  
 Barneombudet  
 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet  
 Datatilsynet  
 Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi)  
 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap  
 Domstoladministrasjonen  
 Forbrukerombudet  
 Forsvarsstaben  
 Generaladvokaten  
 Helsedirektoratet  
 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker  
 Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll  
 Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking  
 Kriminalomsorgsdirektoratet  
 Kripos  
 Ligestillings- og diskrimineringsombudet  
 Luftfartstilsynet  
 Nasjonal kommunikasjonsmyndighet  
 Nasjonalt ID-senter  
 Nasjonal sikkerhetsmyndighet  
 Politidirektoratet  
 Politihøgskolen  
 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)  
 Politiets utlendingsenhet  
 Regelrådet for næringslivet  
 Regjeringsadvokaten  
 Riksadvokaten  
 Sametinget  
 Skattedirektoratet

Spesialenheten for politisaker	Politijuristene v/Norges Juristforbund
Statistisk Sentralbyrå	Tekna
Statsadvokatembetene	Redd Barna, Rettighetssenteret
Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste	Rettspolitisk forening
Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Sivilombudsmannen)	Røde kors
Sysselmannen på Svalbard	Statsadvokatenes forening v/Norges Jurist- forbund
Tolldirektoratet	Stiftelsen for en Kritisk og Undersøkende Presse
Utlendingsdirektoratet	Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
Utlendingsnemnda	Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo
Utrykningspolitiet	Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen
Vegdirektoratet	Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø
ØKOKRIM	Forsvarets forskningsinstitutt
Akademikerne	Forsvarets høyskole
Amnesty International Norge	Institutt for forsvarsstudier
Antirasistisk Senter	Institutt for fredsforskning
Den Norske Advokatforening	Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Den Norske Dommerforening	Følgende instanser har avgitt uttalelse til for- slaget:
DIXI Ressurssenter for voldtatte i Oslo og Stavanger	Arkivverket
Fellesskap mot seksuelle overgrep	Datatilsynet
Finansnæringens Fellesorganisasjon	Det nasjonale statsadvokatembetet
Juridisk rådgivning for kvinner	Hordaland statsadvokatembeter
Jussbuss	Innlandet politidistrikt
Jussformidlingen	Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll
Innvandrerne landsorganisasjon	Kripos
Kommunesektorens organisasjon	Oslo politidistrikt
Landsorganisasjonen i Norge	Oslo statsadvokatembeter
Mediebedriftenes landsforening	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)
Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite	Politidirektoratet
Norges Juristforbund	Regelrådet for næringslivet
Norges politilederlag	Riksadvokaten
Norsk forening for kriminalreform	Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste
Norsk Journalistlag	Statens sivilrettsforvaltning
Norsk Presseforbund	Vest politidistrikt
Norsk Redaktørforening	ØKOKRIM
Norsk Senter for Menneskerettigheter	Den internasjonale juristkommisjon – norsk avdeling
Norsk Tjenestemannslag	Den Norske Advokatforening
Næringslivets Hovedorganisasjon	Norges institusjon for menneskerettigheter
Organisasjon mot offentlig diskriminering	
Parat	
Politiets Fellesforbund	



## 3 Gjeldende rett

### 3.1 Straffeprosessloven

#### 3.1.1 Innledning

Utgangspunktet i norsk rett er at opplysninger som innhentes som ledd i etterforskning av straffesaker er en del av straffesakens dokumenter, og ikke skal slettes eller sperres. Dette gjelder uavhengig av om opplysningene fremlegges som bevis for retten. Straffeprosessloven inneholder ingen generelle regler om sletting av opplysninger fremkommet ved etterforskning.

For opplysninger fremkommet ved kommunikasjonsavlytting etter straffeprosessloven § 216 a, kontroll av kommunikasjonsanlegg etter § 216 b, romavlytting etter § 216 m og dataavlesing etter § 216 o, foreskriver § 216 g en særskilt sletteregel for overskuddsinformasjon. Overskuddsinformasjon er opplysninger som er innhentet ved bruk av skjulte tvangsmidler, og som har relevans for andre straffbare forhold enn det som begrunnet tvangsmiddelbruken, eller som ikke har relevans for straffbare forhold overhodet. Sletteregelen skal etter endringslov til straffeprosessloven mv. 21. juni 2013 nr. 86 også gjelde så langt den passer for skjult fjernsynsovervåking på offentlig sted etter straffeprosessloven § 202 a og plassering av teknisk peileutstyr etter § 202 c, men disse bestemmelsene er ennå ikke ikraftsatt. Bakgrunnen for den særlige sletteregelen er at disse etterforskningsmetodene er særlig inngripende i den personlige sfære for dem som rammes.

#### 3.1.2 Straffeprosessloven § 216 g

Straffeprosessloven § 216 g fikk sin nåværende form ved lov 3. desember 1999 nr. 82 om endringer i straffeprosessloven og straffeloven mv. (etterforskningsmetoder mv.). Bestemmelsen lyder:

«§ 216 g. Påtalemyndigheten skal sørge for at opptak eller notater som er gjort under kommunikasjonskontrollen, snarest mulig blir tilintetgjort i den utstrekning de

- a. er uten betydning for forebyggelsen eller etterforskningen av straffbare forhold, eller
- b. gjelder uttalelser som retten etter reglene i §§ 117 til 120 og 122 ikke vil kunne kreve vedkommendes vitneforklaring om, med mindre vedkommende mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen.

§ 216 a annet ledd gjelder tilsvarende.»

Sletting av opplysninger fra kommunikasjonskontroll har ved gjentatte anledninger vært tema for Høyesterett, blant annet i Rt. 2005 s. 1137. Her konkluderte Høyesterett med at opplysninger fra kommunikasjonskontroll som hovedregel ikke kan slettes før forsvarer har fått innsyn.

Dersom opplysningene kan ha betydning for forebygging eller etterforskningen av straffbare forhold, skal de ikke slettes. Grensene for videre bruk av opplysningene fremgår av straffeprosessloven § 216 i. Opplysninger som er blitt brukt i straffesak, inngår i straffesakens dokumenter og følger reglene for behandling av disse.

Straffeprosessloven § 216 g bokstav b inneholder også en regel om at opplysninger som omfattes av bevisforbudsreglene i straffeprosessloven §§ 117 til 120 og vitnefritaksregelen i straffeprosessloven § 122, skal slettes så snart som mulig.

Forskrift om kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesing (kommunikasjonskontrollforskriften) 9. september 2016 nr. 1047 § 9 gir utfyllende regler om behandling av opplysninger fra kommunikasjonskontroll.

#### 3.1.3 Ny, ikke ikraftsatt, § 216 g

Ved endringslov til straffeprosessloven mv. 21. juni 2013 nr. 86 ble det vedtatt en ny § 216 g, som skiller seg fra den gjeldende bestemmelsen på flere punkter. Denne bestemmelsen er imidlertid ennå ikke satt i kraft, på grunn av manglende forskrifter. Ny, ikke ikraftsatt, § 216 g lyder:

«§ 216 g. Opptak, kopier, notater eller annen gjengivelse fra kommunikasjonskontrollen som

ikke er fremlagt som bevis i saken, skal slettes når saken er avgjort ved rettskraftig dom dersom de åpenbart er uten betydning for saken, og ellers sperres. Med sperring menes markering av materiale i den hensikt å begrense den fremtidige behandlingen av dette.

Dersom saken henlegges, skal materiale fra kommunikasjonskontrollen slettes etter at klagefristen i § 59 a er utløpt. Klages det over henleggelsesbeslutningen, skal sletting utsettes til etter at klagen er endelig avgjort. Påtalemyndigheten kan likevel beslutte at materialet i stedet skal sperres, dersom det er grunn til å regne med at siktede vil kreve erstatning i anledning av forfølgning eller at materialet kan få vesentlig betydning for senere etterforskning eller forebygging av en straffbar handling.

Opplysninger fra kommunikasjonskontrollen som retten etter §§ 117 til 120 er avskåret fra å motta forklaring om, og opplysninger fra personer som etter §§ 122 er fritatt fra forklaringsplikt, skal slettes så snart som mulig etter at det er fastslått at materialet omfatter slike opplysninger. Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende kan mistenkes for en straffbar handling som opplysningene kan ha betydning for.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om sletting og sperring av materiale fra kommunikasjonskontroll.»

De viktigste endringene fra gjeldende § 216 g er at slettefristen ble flyttet til tidspunktet for sakens avgjørelse, for å sikre samsvar med siktedes rett til innsyn i opplysningene. Videre fremgår det at informasjon som ikke har blitt benyttet som bevis, som hovedregel skal sperres når saken blir avgjort ved rettskraftig dom. Definisjonen av sperring tilsvarer definisjonen i politiregisterloven § 2 nummer 10, hvor sperring defineres som markering av lagrede opplysninger i den hensikt å begrense den fremtidige behandlingen av disse opplysningene. Begrunnelsen for endringen var hensynet til rettssikkerheten ved en eventuell gjenåpning av saken.

For en mer inngående redegjørelse av forskjellene mellom gjeldende § 216 g og den nye, ikke ikraftsatte, § 216 g vises det til Prop. 147 L (2012–2013) kapittel 6.

### **3.2 Politiregisterloven og politiregisterforskriften**

---

Politiregisterloven gjelder for politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger med

enkelte unntak, jf. lovens § 3. Forskrift 20. september 2013 nr. 1097 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterforskriften) del 7 regulerer behandling av opplysninger i straffesaker. Forskriften § 24-2 tredje ledd bestemmer at for opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll og romavlytting, skal politiregisterloven gjelde så langt den passer med de begrensninger som følger av straffeprosessloven og kommunikasjonskontrollforskriften.

Som nevnt i punkt 3.1.1, er hovedregelen at opplysninger i straffesaksdokumenter skal beholdes. Opplysninger i straffesak er derfor unntatt fra de alminnelige reglene i politiregisterloven § 50 om sletting, sperring og avlevering av opplysninger som ikke lenger er nødvendige for formålet. Dette fremgår eksplisitt av § 25-2 første ledd.

### **3.3 Grunnloven og internasjonale forpliktelser**

---

#### **3.3.1 Grunnloven**

Grunnloven § 102 første ledd første punktum lyder: «Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon». Ordlyden synes ikke å gi rom for unntak, i motsetning til det som gjelder etter EMK artikkel 8, som formuleringen bygger på. Etter Rt. 2014 s. 1105 skal Grunnloven § 102 imidlertid leses slik at den gir adgang til unntak i lov, så lenge slike unntak fremmer et legitimt formål og er forholdsmessige. Dette er gjentatt i Rt. 2015 s. 93, hvor avsnitt 60 lyder:

«Til forskjell fra SP artikkel 17 og EMK artikkel 8, inneholder Grunnloven § 102 ingen anvisning på om det overhodet kan gjøres lovlige begrensninger i privat- og familielivet. Men grunnlovsvernet kan ikke være – og er heller ikke – absolutt. I tråd med de folkerettslige bestemmelsene som var mønster for denne delen av § 102, vil det være tillatt å gripe inn i rettighetene etter første ledd første punktum dersom tiltaket har tilstrekkelig hjemmel, følger et legitimt formål og er forholdsmessig, jf. Rt. 2014 s. 1105 avsnitt 28. Forholdsmessighetsvurderingen må ha for øye balansen mellom de beskyttede individuelle interessene på den ene siden og de legitime samfunnsbehovene som begrunner tiltaket på den andre.»

Formuleringen i Grunnloven § 102, og unntakshjemmelen slik den er utpenslet i rettspraksis, til-

svarer EMK artikkel 8. Det er ikke grunnlag i rettspraksis for å tolke Grunnloven § 102 på en annen måte enn denne bestemmelsen. Når forholdet til personvernet etter EMK artikkel 8 drøftes i proposisjonen forutsettes det derfor at det samme vern vil gjøre seg gjeldende etter Grunnloven § 102.

### 3.3.2 Internasjonale forpliktelser

EMK og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) er gjort til del av norsk rett ved menneskerettsloven. Ved motstrid skal konvensjonsbestemmelsene gå foran annen norsk lov, jf. menneskerettsloven § 3.

EMK artikkel 8 lyder som følger i norsk oversettelse:

«1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.

2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.»

Offentlige myndigheters behandling av informasjon om enkeltpersoner berører verdier som er beskyttet av EMK artikkel 8. I utgangspunktet vil myndighetenes oppbevaring av opplysninger om enkeltpersoner i seg selv kunne utgjøre et inngrep i rettighetene i artikkel 8. Etter artikkel 8 nr. 2 kan slike inngrep være tillatt, såfremt de har hjemmel i lov og er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til visse nærmere angitte formål. Blant disse er hensynet til forebygging eller bekjempelse av kriminalitet. Følgelig vil utgangspunktet være at opplysninger innhentet ved skjult tvangsmiddelbruk kan oppbevares dersom og så lenge det er nødvendig for å forebygge eller bekjempe kriminalitet. Det følger videre av praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) at klare regler om lagring og sletting utgjør viktige sikkerhetsmekanismer, som er en del av vurderingen av hvorvidt politiets innhenting av privat informasjon skal være tillatt. I storkammeravgjørelsen *S. og Marper mot Storbritannia*

4. desember 2008 (sak 30562/04 og 30566/04) uttaler domstolen i avsnitt 67:

«The mere storing of data relating to the private life of an individual amounts to an interference within the meaning of Article 8 [...]. The subsequent use of the stored information has no bearing on that finding [...]. However, in determining whether the personal information retained by the authorities involves any of the private-life aspects mentioned above, the Court will have due regard to the specific context in which the information at issue has been recorded and retained, the nature of the records, the way in which these records are used and processed and the results that may be obtained [...].»

Beskyttelsen av retten til privatliv etter EMK artikkel 8 må ses i sammenheng med andre rettigheter etter konvensjonen. I straffesaker gjelder dette særlig den tiltaltes rett til en rettfærdig rettergang, som er beskyttet av EMK artikkel 6. Gjeldende § 216 g om sletting kan for eksempel ikke praktiseres fullt ut av hensyn til tiltaltes rett til innsyn i opplysningene etter EMK artikkel 6.

EMK artikkel 6 første ledd første punktum lyder som følger i norsk oversettelse:

«For å få avgjort sine borgerlige rettigheter og plikter eller en straffesiktelse mot seg, har enhver rett til en rettfærdig og offentlig rettergang innen rimelig tid ved en uavhengig og upartisk domstol opprettet ved lov.»

Ifølge domstolens praksis gir bestemmelsen en rett til blant annet kontradiktorisk behandling og partslikhet. Dette innebærer at den tiltalte må gis samme mulighet som påtalemyndigheten til å gjøre seg kjent med bevismaterialet som foreligger i saken.

Forholdet til øvrig lovgivning og Norges folkerettslige forpliktelser er grundig omtalt og vurdert i Prop. 147 L (2012–2013) punkt 6.2 og 6.3 og Prop. 68 L (2015–2016) kapittel 5, og det vises til disse proposisjonene for en nærmere redegjørelse av disse forholdene. I den utstrekning folkerettslige forpliktelser har betydning for de endringer som foreslås her, vil det drøftes i tilknytning til de aktuelle delene av forslaget.

## 4 Andre lands rett

### 4.1 Sverige

---

Opplysninger som er av betydning for etterforskning skal etter rättegångsbalk (1942:740) 27 kap. 24 § oppbevares til etterforskningen er avsluttet («lagts ner eller avslutats»), eller saken er endelig avgjort i retten. I praksis innebærer dette at alle opplysninger oppbevares, med mindre de skal slettes umiddelbart som for eksempel etter reglene om forbud mot avlytting, da det på et tidlig tidspunkt i etterforskningen kan være vanskelig å se hva som vil være av betydning. Opplysninger kan likevel bevares så lenge det er nødvendig for å avverge en straffbar handling, eller dersom de kan benyttes til etterforskning etter 27 kap. 23 a §.

Etter rättegångsbalken 27 kap. 22 § skal avlytting av elektronisk kommunikasjon og romavlytting umiddelbart avbrytes dersom det kommer frem at en som ytrer seg er omfattet av vitneforbud etter lovens 36 kap. 5 §. Opptak og notater som omfattes av forbudet skal deretter umiddelbart slettes. Det fremgår ikke noen unntak for tilfeller hvor den som omfattes av vitneforbudet selv er mistenkt. Vitnefritak for nærstående er ikke omfattet av bestemmelsen.

### 4.2 Danmark

---

Opptak og gjengivelser av opplysninger fra kommunikasjonskontroll skal etter lov om rettens pleje § 791 slettes hvis det ikke utferdiges siktelse eller påtale senere oppgis. Har opplysningene likevel fortsatt etterforskningsmessig betydning kan politiet be retten om tillatelse til å utsette sletting for et nærmere angitt tidsrom. Opplysninger uten etterforskningsmessig betydning skal slettes.

Kommunikasjonskontroll skal etter retsplejeloven § 782, stk. 2, ikke foretas for kommunika-

sjon mellom den mistenkte og personer som er vernet etter § 170 om vitneforbud. Dersom det ved kommunikasjonskontroll likevel fremkommer uttalelser fra en person som etter retsplejeloven § 170 ikke kan gi vitneforklaring, skal disse opplysningene straks slettes. Dette gjelder imidlertid ikke dersom opplysningene gir anledning til å sikte den vernede personen for et straffbart forhold, eller å frata forvareren sitt verv. Nærstående er ikke omfattet av vernet etter § 170.

### 4.3 Finland

---

Etter tvångsmedelslag (806/2011) 10 kap. 57 § skal overskuddsinformasjon slettes når saken er avgjort ved rettskraftig dom eller forfølgningen er innstilt. Informasjonen kan likevel lagres i de tilfeller hvor den kan benyttes til etterforskning etter 10 kap. 56 §. Informasjon som ikke skal slettes skal bevares i fem år etter rettskraftig dom eller henleggelse.

Kommunikasjonskontroll og kameraovervåking skal etter tvångsmedelslagen 10 kap. 52 § ikke foretas av kommunikasjon mellom mistenkte og advokat eller prest. Samtaler med nærstående og visse yrkesgrupper, herunder helsepersonell, kan bare avlyttes dersom saken gjelder en straffbar handling som kan medføre fengsel i minst seks år. Dersom det under avlyttingen fremkommer opplysninger som ikke skal avlyttes etter reglene ovenfor, skal avlyttingen avbrytes og opplysningene umiddelbart slettes. Samtalene kan i alle tilfeller avlyttes dersom den vernede personen er mistenkt for samme straffbare handling som den mistenkte, eller en straffbar handling som direkte knytter seg til denne straffbare handlingen og det også i det tilfellet («också i fråga om denne») er besluttet at kommunikasjonskontroll kan gjennomføres.

## 5 Nærmere om endringsforslagene

### 5.1 Sperring eller sletting som hovedregel ved rettskraftig dom og henleggelse

---

#### 5.1.1 Gjeldende rett

Etter straffeprosessloven § 216 g skal opptak og notater som er gjort under kommunikasjonskontrollen snarest mulig tilintetgjøres dersom de ikke har betydning for etterforskning av det straffbare forholdet som begrunnet innhentingen, eller forebygging eller etterforskning av et annet straffbart forhold. Sperring er ikke et alternativ etter gjeldende § 216 g.

Etter ny, ikke ikraftsatt, § 216 g første ledd skal opptak, kopier, notater eller annen gjengivelse fra kommunikasjonskontroll som har blitt benyttet som bevis i en rettskraftig avgjort sak, følge reglene for behandling av opplysninger fra straffesaker. Øvrige opplysninger fra kommunikasjonskontroll skal som hovedregel sperres. Opplysninger som åpenbart ikke har betydning for saken skal slettes. Ved henleggelse er hovedregelen at opplysningene skal slettes. Påtalemyndigheten kan likevel beslutte at opplysningene i stedet skal sperres, dersom det er grunn til å regne med at siktede vil kreve erstatning eller at opplysningene vil kunne få vesentlig betydning for senere etterforskning eller forebygging av en straffbar handling. Det fremgår av Prop. 147 L (2012–2013) side 178 at:

«Adgangen til å unnlate sletting utgjør en snever unntaksregel, og skal ikke være kurant å benytte. Normalt vil det måtte foreligge konkrete holdepunkter som tilsier at siktede vil kreve erstatning eller at materialet senere vil få betydning for etterforskning eller forebygging.»

Ny, ikke ikraftsatt, § 216 g annet ledd sier ikke direkte hvilke formål som skal kunne begrunne bruk av sperrede opplysninger. Ettersom bestemmelsen lister opp hvilke formål som kan begrunne sperring, tilsier en naturlig fortolkning at det kun er disse formål de sperrede opplysningene kan

brukes til. Det er da anledning til å benytte sperrede opplysninger ved erstatningssøksmål i anledning forfølgelse, samt dersom opplysningene kan få vesentlig betydning for senere etterforskning eller forebygging av en straffbar handling.

#### 5.1.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo at overskuddsopplysninger fra kommunikasjonskontroll som hovedregel skal sperres når saken er avgjort ved rettskraftig dom. Sperring innebærer at opplysningene merkes i den hensikt å begrense den fremtidige behandlingen, jf. politiregisterloven § 2 nr. 10. Det fremgikk av forslaget at de sperrede opplysningene bare kan brukes til de formål som gjorde at opplysningene ikke ble slettet.

Departementet foreslo at sperring også skal være hovedregel når saken avsluttes ved henleggelse. Når saken avsluttes ved rettskraftig dom har både påtalemyndighet og forsvarer hatt anledning til å legge frem opplysninger fra kommunikasjonskontrollen som bevis, og på den måten få opplysningene bevart for fremtiden. Når saken henlegges, har ikke begge parter samme kontroll over hvordan opplysningene eventuelt behandles videre. Selv om påtalemyndigheten skal ha en nøytral rolle, vil forsvarer kunne ha et annet syn på hvilke opplysninger som kan komme til å være til gunst for mistenkte dersom etterforskningen gjenopptas. Ikke minst vil forsvarer også kunne ha et annet syn enn påtalemyndigheten når det gjelder grunnlaget for en eventuell erstatningssak i anledning forfølgelsen.

Videre ble det foreslått at opplysninger som åpenbart ikke har tilknytning til saken, skal slettes på samme tidspunkt. Opplysninger som etter reglene om vitneforbud og vitnefritak ikke skal beholdes, skal slettes så snart som mulig etter at det er fastslått at opptaket inneholder slike opplysninger. Disse unntakene vil det bli redegjort for i punkt 5.4 og 5.7.

Departementet foreslo at reglene om behandling av opplysninger fra kommunikasjonskontroll flyttes til politiregisterloven § 50 tredje ledd, og en ny § 25-4 i politiregisterforskriften. Departemen-

tets forslag til § 50 nytt tredje ledd første punktum lød:

«Opplysninger fra kommunikasjonskontroll som ikke er fremlagt som bevis i saken skal sperres når saken er avgjort ved rettskraftig dom eller endelig henleggelsesbeslutning.»

Departementet foreslo at opplysninger som sperres etter rettskraftig dom, kun skal kunne benyttes ved begjæring om gjenåpning, eller for å ivareta siktedes legitime interesser. Sistnevnte vil typisk gjelde erstatningskrav i anledning straffeforfølgningen. Når opplysninger sperres i henlagte saker, foreslo departementet tilsvarende at den videre bruk av opplysningene begrenses til gjenopptakelse av etterforskningen og bruk for å ivareta siktedes legitime interesser.

### 5.1.3 Høringsinstansenes syn

*PST, Oslo politidistrikt, Hordaland statsadvokatembeter og Advokatforeningen* støtter forslaget om at overskuddsinformasjon som hovedregel skal sperres etter rettskraftig dom og endelig henleggelse, til bruk for de i høringsnotatet oppgitte formål.

*Riksadvokaten og PST* mener at det må fremgå tydelig av forslagene til politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd og politiregisterforskriften ny § 25-4, at de også gjelder opplysninger fra romavlytting og dataavlesing.

*Riksadvokaten, Politidirektoratet, PST, Kripos og Oslo politidistrikt* peker på at opplysninger fra kommunikasjonskontroll i praksis vil bli brukt under etterforskningen i flere av straffesakens dokumenter (herunder avhørsrapporter, rettsbøker, påtegningsdokumenter mv.) og skal oppbevares etter politiregisterforskriften § 25-3 om oppbevaring av dokumenter i straffesak, uten at det er naturlig å karakterisere dem som fremlagt som «bevis» i saken. Politidirektoratet og Kripos mener derfor at formuleringen «fremlagt som bevis i saken» i forslag til politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd og politiregisterforskriften ny § 25-4 første ledd bør endres til «brukt i saken». Oslo politidistrikt foreslår ordlyden «Opplysninger fra kommunikasjonskontrollen som ikke er brukt under etterforskningen eller fremlagt som bevis i saken skal sperres når saken er avgjort ved rettskraftig dom eller endelig henleggelsesbeslutning».

*Oslo statsadvokatembeter* mener at formuleringen «opplysninger [...] som ikke er fremlagt som bevis i saken skal sperres [...]» gir en for snever

adgang til å beholde klart relevant informasjon som sakens dokumenter. Embetet peker på at ved henleggelse har ingen informasjon blitt «fremlagt» som bevis, og det samme kan gjelde sentrale dokumenter, for eksempel på grunn av tilståelse.

*Statens sivilrettsforvaltning* støtter forslaget om at opplysningene kan benyttes ved vurdering av erstatningskrav etter straffeprosessloven kapittel 31, men bemerker at hjemmelen for utlevering av opplysningene fremstår noe uklar. Statens sivilrettsforvaltning viser til at reglene om utlevering i politiregisterloven ikke gjelder for opplysninger fremkommet ved kommunikasjonskontroll, noe som gjentas i Prop. 61 L (2016–2017) Endringer i straffeprosessloven og politiloven (utlevering av informasjon fra PST til E-tjenesten) punkt 5. Behandling av krav om erstatning etter straffeforfølgning er heller ikke nevnt blant de opplistede unntakene fra taushetsplikten i straffeprosessloven § 216 i.

### 5.1.4 Departementets vurdering

Departementet opprettholder forslaget om at sperring skal være hovedregelen for opplysninger som ikke er brukt i saken, både ved rettskraftig dom og ved henleggelse. Når tiltale tas ut, blir alt materiale fra kommunikasjonskontroll en del av sakens dokumenter, se bl.a. Rt. 2005 s. 1137 og Prop. 147 L (2012–2013) punkt 4.12.16, side 60. At opplysninger fra kommunikasjonskontroll likevel skal sperres når saken er avsluttet, utgjør dermed et unntak fra den alminnelige regelen i politiregisterforskriften § 25-3 om oppbevaring av straffesaksdokumenter, ved at den fremtidige behandlingen av opplysningene begrenses.

Ettersom opplysningene ikke tilintetgjøres, er personverngarantiene ved sperring i utgangspunktet svakere enn ved sletting. Når sperring likevel er foreslått som hovedregel, er det begrunnet i rettssikkerhetshensyn. Det er i praksis meget vanskelig å vurdere hva som vil kunne få betydning ved en eventuell fremtidig gjenåpning av saken eller gjenopptakelse av etterforskning, og dette innebærer en fare for at man sletter opplysninger som kunne hatt betydning for en eventuell senere rettslig vurdering av saken. Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger mot sperring som hovedregel.

Det presiseres at på samme måte som etter ny, ikke ikraftsatt, straffeprosesslov § 216 g, skal sperring av opplysninger gjennomføres for den enkelte enhet, for eksempel en telefonsamtale, og ikke utvalgte opplysninger som fremgår av samtalen.

Etter forslaget i høringsnotatet skulle opplysninger fra kommunikasjonskontroll som hovedregel sperres dersom de ikke var «fremlagt som bevis i saken», i betydningen benyttet som bevis under hovedforhandling. Dette tilsvarer regelen i ny, ikke ikraftsatt, straffeprosesslov § 216 g. Flere høringsinstanser påpeker at under etterforskningen vil opplysninger fra kommunikasjonskontroll i praksis bli brukt og inngå i flere av straffesakens dokumenter (eksempelvis avhørsrapporter, rettsbøker, påtegningsdokumenter m.v.), og at disse opplysningene ikke bør sperres selv om de ikke er fremlagt som bevis i saken. Departementet er enig i dette. Selv om opplysninger fra kommunikasjonskontroll inngår i noen av sakens øvrige dokumenter (avhørsrapporter m.v) skal disse dokumentene likevel ikke sperres. For å synliggjøre dette foreslår departementet at formuleringen «brukt som bevis i saken» i forslaget til politiregisterloven § 50 tredje ledd, endres til «brukt i saken» slik Politidirektoratet og Kripos foreslår.

Etter § 216 m (romavlytting) og 216 o (dataavlesing) gjelder reglene om sletting i straffeprosessloven § 216 g tilsvarende. Opplysninger fra romavlytting og dataavlesing skal omfattes av reglene om sletting og sperring på samme måte som tidligere, selv om bestemmelsen er foreslått flyttet til politiregisterloven § 50 og politiregisterforskriften ny § 25-4. Dette foreslås tydeliggjort ved en henvisning til politiregisterloven § 50 tredje ledd i straffeprosessloven § 216 g nytt første ledd.

Bestemmelsene i straffeprosessloven § 216 g og politiregisterloven § 50 tredje ledd skal gjelde så langt de passer for kameraovervåking og teknisk sporing. Dette ble foreslått i NOU 2009: 15 Skjult informasjon – åpen kontroll – Metodekontrollutvalgets evaluering av lovgivningen om politiets bruk av skjulte tvangsmidler og behandling av informasjon i straffesaker, og fulgt opp i lov 21. juni 2013 nr. 86 om endringer i straffeprosessloven mv. (behandling og beskyttelse av informasjon). Dette tydeliggjøres ved en henvisning til straffeprosessloven § 216 g i straffeprosessloven § 202 a om kameraovervåking nytt tiende ledd og 202 c om teknisk sporing nytt åttende ledd.

Etter forslaget her (og etter ny, ikke ikraftsatt, § 216 g) skal sperrede opplysninger kunne benyttes til vurdering av erstatningskrav i anledning av forfølgningen. Statens sivilrettsforvaltning stiller spørsmål ved om politiregisterloven eller straffeprosessloven § 216 i gir hjemmel for utlevering av overskuddsinformasjon til vurdering av erstat-

ningskrav etter straffeprosessloven kapittel 31. Departementet er enig i at adgangen til å utlevere slik informasjon bør komme tydelig frem i loven, og foreslår at utlevering til bruk i saker om erstatning etter straffeprosessloven kapittel 31 inntas i straffeprosessloven § 216 i første ledd, ny bokstav j. Adgangen til slik utlevering er forutsatt både etter forslaget her og etter ny, ikke ikraftsatt, § 216 g, og ingen av høringsinstansene har hatt innvendinger mot dette. Det vises også til at den registrerte selv må ta initiativ til erstatningssaken, og at utlevering i disse tilfellene dermed i utgangspunktet skjer i den registrertes interesse. Det understrekes at dersom erstatningssak opprettes vil staten gis samme tilgang til opplysningene som bevis som den registrerte, på samme måte som etter gjeldende rett.

Departementet vil i forskrift gi regler om endelig slettefrist for sperrede opplysninger. Sperrede opplysninger skal slettes når de ikke lenger er nødvendige for de formål som begrunnet sperringen. I forskriften vil det bli presisert at reglene om sperring og sletting også skal komme til anvendelse når opplysningene kan behandles videre etter straffeprosessloven § 216 i. Sperring av opplysningene i innhentingssaken skal imidlertid ikke påvirke den videre behandlingen av opplysninger som allerede er overført til andre formål.

## **5.2 Bruk av begrepet «opplysninger»**

### **5.2.1 Gjeldende rett**

Gjeldende § 216 g benytter begrepet «opptak eller notater» fra kommunikasjonskontroll. I ny, ikke ikraftsatt, § 216 g ble dette endret til «opptak, kopier, notater og annen gjengivelse», og gitt fellesbetegnelsen «materiale». Dette skulle ifølge Prop. 147 L (2012–2013) punkt 11, merknadene til § 216 g, forstås slik at sletting eller sperring gjennomføres for den enkelte enhet, for eksempel en telefonsamtale i sin helhet, og ikke utvalgte opplysninger som fremgår av materialet. Bakgrunnen for dette er praktiske hensyn, så vel som at sletting av enkeltopplysninger vil kunne svekke materialets fremtidige bevis- eller dokumentasjonsverdi.

Tredje ledd i ny, ikke ikraftsatt, § 216 g omhandler sletting av opplysninger som er omfattet av bevisforbud og fritak for forklaringsplikt. Her benyttes begrepet «opplysninger» i stedet for «materiale». Bruken av begrepet «opplysninger» i tredje ledd er ment å reflektere at man ved sletting grunnet bevisforbud skal slette kun de opp-

lysninger som omfattes av forbudet, ikke nødvendigvis hele enheten opplysningene fremkommer i. En slik språklig differensiering finnes ikke i gjeldende § 216 g, selv om det også etter denne bestemmelsen er slik at sletting av materiale uten betydning (bokstav a) skal gjennomføres for den enkelte enhet, mens materiale omfattet av bevisforbud (bokstav b) slettes kun så langt det omfattes av bevisforbudet.

### 5.2.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo at begrepet «opptak og notater» fra kommunikasjonskontroll endres til «opplysninger». Endringen var ikke ment å innebære en realitetsendring, men skulle være et mer teknologinøytralt alternativ til formuleringen «opptak og notater» i gjeldende bestemmelse. «Opplysninger» er også foreslått som samlebegrep i utkastet til ny straffeprosesslov, jf. straffeprosessutvalgets lovutkast § 20-6.

### 5.2.3 Høringsinstansenes syn

*PST* og *Kripos* mener at begrepet «opplysninger fra kommunikasjonskontroll» er en god løsning, og at det klargjør at gjenstanden for sperring eller sletting omfatter og er avgrenset til de opplysninger som er innhentet ved kommunikasjonskontrollen.

*Oslo statsadvokatembeter* mener at det må presiseres at metadata relatert til informasjonen ikke omfattes av «opplysninger» og derfor skal beholdes, uavhengig av om innholdet i kommunikasjonen skal slettes.

*Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll* mener at någjeldende «opptak eller notater» sikter til spesifikke informasjonsbærere, hvor opplysninger fra kommunikasjonskontroll fremgår ordrett eller tilnærmet ordrett, og som relativt enkelt kan skilles ut fra sakens øvrige dokumenter. Kontrollutvalget mener at «opplysninger» fokuserer på selve informasjonen, og at kontrollen med hvilke enkeltopplysninger som skal anses å være «fra kommunikasjonskontroll» vil være utfordrende, særlig hvor det er tale om enkeltopplysninger i bearbejdet form som overføres til en ny straffesak.

### 5.2.4 Departementets vurdering

Utviklingen mot nye innhentingsmetoder og -kilder gir behov for en mest mulig teknologinøytral bestemmelse om behandling av informasjon. Departementet foreslo derfor «opplysninger» som

et teknologinøytralt samlebegrep, og opprettholder dette. Departementet noterer også at *PST* og *Kripos* mener bruk av «opplysninger» er en god løsning. «Opplysninger» er et begrep som benyttes i øvrige deler av politiregisterloven og -forskriften, blant annet i politiregisterforskriften § 24-2 hvor det fremgår at politiregisterloven gjelder så langt den passer for behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll. Det er ønskelig med en enhetlig begrepsbruk.

En ulempe med å benytte «opplysninger» som samlebegrep i hele bestemmelsen, er at man mister den språklige differensieringen som ny, ikke ikraftsatt bestemmelse gir. I denne bestemmelsen differensieres det mellom sperring eller sletting av «materiale», ment som hele enheter, og sletting av «opplysninger», ment som enkeltopplysninger innenfor den enkelte enhet. Et slikt skille praktiseres imidlertid også etter gjeldende rett, på tross av at det i gjeldende § 216 g ikke finnes en tilsvarende språklig differensiering. Det er heller ikke slik at ordlyden «opptak, kopier, notater og andre gjengivelser» eller «materiale» i ny, ikke ikraftsatt bestemmelse klart tilsier at det vises til hele enheter – notater kan for eksempel rent språklig også tolkes som enkeltopplysninger.

Departementet ser at begrepet «opplysninger» språklig kan tolkes å bety de enkelte deler av informasjonen, snarere enn informasjonsbæreren i seg selv. Det understrekes derfor at innføringen av begrepet «opplysninger» ikke er ment å medføre noen realitetsendring fra gjeldende rett. Gjenstanden for sperring etter forslaget til politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd første punktum skal på samme måte som i dag være spesifikke informasjonsbærere, altså det som innhentes ved kommunikasjonskontrollen, samt gjengivelser av dette i snever forstand. Opplysninger fra kommunikasjonskontroll som bearbejdes eller brukes i straffesakens øvrige dokumenter eller i tråd med reglene i straffeprosessloven § 216 i, omfattes ikke av kravene til sperring. Det vises til omtalen av dette i punkt 5.1.4, og i merknadene til bestemmelsen i punkt 7.

Departementet er ikke enig med *Oslo statsadvokatembeter* i at metadata ikke er omfattet av regelverket. Som nevnt er forslaget ikke ment å innebære en realitetsendring. Metadata relatert til informasjon som er innhentet ved kommunikasjonskontroll vil også i dag i noen tilfeller kunne være gjenstand for sletting etter § 216 g, og metadata skal på samme måte omfattes når gjenstanden for sperring og sletting nå foreslås benevnt «opplysninger». Dersom man skal endre dette, er det en endring som vil kreve høring.



### 5.3 Tidspunkt for sperring og sletting ved rettskraftig dom og henleggelse

---

#### 5.3.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende § 216 g skal opplysninger som ikke har betydning for forebygging eller etterforskning av straffbare forhold slettes snarest mulig. Etter rettspraksis skal dette tolkes slik at opplysningene ikke kan slettes før forsvarer har fått innsyn. I praksis vil dette som hovedregel innebære at opplysningene skal slettes senest når tiltale tas ut, da etterforskningen normalt vil være avsluttet på dette tidspunkt.

Ny, ikke ikraftsatt, § 216 g bestemmer at materiale som ikke er fremlagt som bevis i saken skal sperres ved rettskraftig dom. Materiale som åpenbart er uten betydning for saken skal slettes på samme tidspunkt. Dersom saken henlegges, skal materiale fra kommunikasjonskontrollen som hovedregel slettes etter at klagefristen i straffeprosessloven § 59 a er utløpt. Klages det over henleggelsesbeslutningen, skal sletting utsettes til etter at klagen er endelig avgjort.

#### 5.3.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo å videreføre de skjæringspunktene for sperring og sletting som ble innført i ny, ikke ikraftsatt, § 216 g. Dette ivaretar forsvarers rett til innsyn, og gir en klar og praktikabel regel. Departementet foreslo imidlertid som en språklig forenkling å si at opplysninger ved henleggelse skal sperres når henleggelsesbeslutningen er endelig.

#### 5.3.3 Høringsinstansenes syn og departementets vurdering

Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger mot forslaget. Forslaget opprettholdes.

### 5.4 Sletting av opplysninger åpenbart uten tilknytning til saken

---

#### 5.4.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende § 216 g skal opplysninger som er uten betydning for forebygging eller etterforskning av straffbare forhold slettes snarest mulig. Etter ny, ikke ikraftsatt, § 216 g er hovedregelen at opplysninger som ikke er fremlagt som bevis skal sperres, men opplysninger som åpenbart er

uten betydning for saken skal slettes når saken er avsluttet.

#### 5.4.2 Forslaget i høringsnotatet

Forslaget i høringsnotatet var en innsnevring av sletteadgangen som foreligger både i gjeldende § 216 g, og i ny, ikke ikraftsatt, § 216 g. Departementet mente likevel at det burde beholdes en adgang til å slette enkelte opplysninger, selv om opplysningene som hovedregel ble foreslått sperret.

Departementet mente at det kan være vanskelig å ha oversikt over hvilke opplysninger som vil kunne få betydning ved en eventuell gjenåpning av saken. Hensynet til muligheten for gjenåpning og gjenopptakelse taler for at sletteadgangen bør være snever. Departementet foreslo derfor at sletteadgangen kun bør gjelde opplysninger som åpenbart er «uten tilknytning» til saken. Sletteadgangen skulle etter forslaget dermed ikke bero på en vurdering av sannsynligheten for at opplysningene kan få betydning for saken i fremtiden. Spørsmålet er om opplysningene overhodet har en tilknytning til de mistenkte eller den straffbare handling som etterforskes.

#### 5.4.3 Høringsinstansenes syn

*Datatilsynet* og *Advokatforeningen* støtter forslaget til presisering og innskjerping av ordlyden.

*Advokatforeningen* mener at også siktede bør få uttale seg om slettespørsmålet.

*Oslo politidistrikt* mener at usikkerheten rundt hva som vil kunne ha betydning på et senere tidspunkt taler imot adgang til sletting av rettssikkerhetshensyn.

*Politidirektoratet*, *Oslo politidistrikt* og *Vest politidistrikt* mener at det er umulig å basere avgjørelsen på vurderinger og merking gjort på et tidlig tidspunkt i saken, da bevisbildet kan ha endret seg etter den tid, og at en full gjennomgang på skjæringstidspunktet for sperring/sletting vil være meget ressurskrevende.

*Oslo statsadvokatembeter* mener at sperring burde være et tilstrekkelig virkemiddel for å ivareta de hensyn som anføres for sletting, med en adgang til på et tidlig tidspunkt å sortere ut og unnlate å medta i sakens dokumenter informasjon som åpenbart ikke har sammenheng med saken. Embetet mener at en slik sortering vil kunne avhjelpe mye av bekymringen rundt den potensielle økningen av overskuddsinformasjon ved bruk av dataavlesing.

*Arkivverket* vurderer det slik at opplysninger som åpenbart er uten tilknytning til saken, vil omfattes av forskrift om offentlege arkiv § 14 om arkivavgrensning.

#### 5.4.4 Departementets vurdering

Begrunnelsen for departementets forslag til sletteregel var todelt. For det første bør man unngå at personopplysninger oppbevares uten et formål, idet slik oppbevaring vil være i strid med retten til privatliv etter EMK artikkel 8. Eksempler på dette kan være samtaler av svært privat karakter mellom andre enn de som er innblandet i saken, og hvor samtalen åpenbart ikke har tilknytning til saken. For det andre vil det av hensyn til lagringskapasitet også være praktisk å ha mulighet til å slette store filer, for eksempel nedlastede spillefilmer, som ikke har tilknytning til saken.

Departementet har merket seg at flere høringsinstanser har uttalt seg kritisk mot forslaget, og har forståelse for innvendingene. Ut fra innvendingene i høringsinnspillene synes det klart at en ny gjennomgang og vurdering av de aktuelle opplysningene av begge parter før sletting skal skje, vil innebære langt større oppmerksomhet rundt eventuelle personsensitive opplysninger enn dersom opplysningene ble sperret uten slik gjennomgang. Det kan derfor hevdes at sperring i slike tilfeller vil utgjøre et mindre inngrep i personvernet. Videre er det ingen av høringsinstansene fra politi- og påtalemyndighet som har uttrykt et behov for en sletteregel av hensyn til lagringskapasitet. Departementet finner etter dette ikke grunn til å opprettholde bestemmelsen om sletting av opplysninger uten tilknytning til saken, og foreslår at slike opplysninger skal følge de vanlige regler om sperring.

### 5.5 Særlig om sletting av informasjon fra dataavlesing

#### 5.5.1 Gjeldende rett

Dataavlesing som etterforskningsmetode ble innført i straffeprosessloven i 2016, og reguleres i § 216 o. Straffeprosessloven § 216 g er gitt tilsvarende anvendelse for opplysninger fra dataavlesing.

#### 5.5.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet ble det vist til at dataavlesing kan antas å gi en større mengde overskuddsinformasjon enn øvrige tvangsmidler. Departementet mente imidlertid at det på dette tidspunkt ikke var

grunnlag for å gi særlige regler om oppbevaring og sletting av overskuddsinformasjon fra dataavlesing, men ba om høringsinstansenes tilbakemelding på dette punkt.

#### 5.5.3 Høringsinstansenes syn

*PST, Politidirektoratet, Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll, Oslo politidistrikt og Advokatforeningen* er enig med departementet i at man bør ha bedre oversikt over hvordan dataavlesing som tvangsmiddel vil virke i praksis, før man eventuelt foreslår særlige regler om oppbevaring og sletting eller en eventuell innskjerping i reglene om bruk av overskuddsinformasjon.

*Den internasjonale juristkommisjon – norsk avdeling* mener at departementet ikke besvarer hvordan man skal møte økningen i overskuddsinformasjon som følger av Prop. 68 L (2015–2016).

*Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste* mener at eventuelle begrensninger av bruken av overskuddsinformasjon fra dataavlesing også bør vurderes for bruk av dataavlesing som metode i forebyggende øyemed.

#### 5.5.4 Departementets vurdering

Bruk av dataavlesing kan blant annet innebære at politiet får tilgang til informasjon om den kontinuerlige bruken av datasystemet som ikke kommuniseres eller lagres i systemet. I tillegg vil den totale mengden informasjon kunne være større enn ved hemmelig ransaking, fordi politiet får mulighet til å overvåke mistenktes bruk av datasystemet over tid. Mengden overskuddsinformasjon vil sannsynligvis øke selv om dataavlesingen, så langt det er praktisk mulig, skal innrettes slik at man unngår å fange opp informasjon som ikke er relevant for etterforskningen. På grunn av tekniske begrensninger vil det imidlertid ta tid før man har et tilstrekkelig erfaringsgrunnlag med dataavlesing til å vurdere i hvilken grad bruk av dette tvangsmidlet endrer karakteren og mengden av overskuddsinformasjon.

Selv om overskuddsinformasjon fra dataavlesing kan være av en annen art og mengde enn overskuddsinformasjon fra øvrige tvangsmidler, er det ikke gitt at dette bør medføre egne regler om sletting av overskuddsinformasjonen. EMK artikkel 6 om retten til rettferdig rettergang innebærer at opplysninger som ikke er omfattet av bevisforbud kun kan slettes etter at forsvarer har fått anledning til innsyn. Det kan derfor ikke innføres en regel om umiddelbar

sletting av enkelte typer opplysninger, med mindre de samme opplysningene også omfattes av bevisforbud. Hvorvidt det bør innføres videre begrensninger på bruken av overskuddsinformasjon, bør vurderes som en del av arbeidet med oppfølging av NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov. Departementet vil på dette tidspunkt ikke foreslå særlige regler om oppbevaring og sletting av overskuddsinformasjon fra dataavlesing. De alminnelige reglene om behandling av opplysninger fra kommunikasjonskontroll skal etter forslaget her gjelde for også opplysninger fra dataavlesing.

Straffeprosessloven § 216 i bokstav d gir regler om bruk av overskuddsinformasjon som bevis for et straffbart forhold som i seg selv ikke kunne begrunnet bruk av kommunikasjonskontroll. Det er verdt å merke seg at dersom overskuddsinformasjon fra dataavlesing skal vurderes tillatt brukt på denne måten, vil man under forholdsmessighetsvurderingen som skal foretas etter § 216 i bokstav d måtte ta hensyn til at dataavlesing er en særlig inngripende metode.

## 5.6 Overføring til politiregisterloven med forskrift

### 5.6.1 Gjeldende rett

Sletting av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll er i dag regulert i straffeprosessloven § 216 g, i kapittel 16 a om avlytting og annen kontroll av kommunikasjon. I kapitlet reguleres også vilkår og prosedyre for tillatelse til kommunikasjonskontroll, taushetsplikt, bruk av opplysninger fra kommunikasjonskontroll, underretning til den kontrollerte og kontrollutvalgets virksomhet.

Politiregisterloven regulerer etter loven § 3 politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger, med unntak av behandling av opplysninger som reguleres av lov om Schengen informasjonssystem (SIS) eller er en del av politiets forvaltningsvirksomhet eller sivile gjøremål.

### 5.6.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo at innholdet i straffeprosessloven § 216 g i hovedsak skulle overføres til politiregisterloven med forskrift. Det ble foreslått et nytt tredje ledd i politiregisterloven § 50, som skulle gi hovedreglene om sletting og sperring av opplysninger fra kommunikasjonskontroll.

Gjeldende straffeprosesslov § 216 g bokstav b gir en sletteregel som i realiteten også er et unntak fra bevisforbudsreglene. Bevisforbudsreglene, og unntak fra disse, hører hjemme i straffeprosessloven. Det ble derfor foreslått at denne regelen skulle videreføres i straffeprosessloven § 216 g.

I forslaget til nytt tredje ledd i politiregisterloven § 50 ble det i tråd med dette inntatt en regel om at opplysninger som etter straffeprosessloven § 216 g ikke skal beholdes, skal slettes så snart som mulig etter at det er fastslått at materialet inneholder slike opplysninger.

Etter forslaget skulle det også fremgå av § 50 at Kongen i forskrift gir nærmere regler om sletting av opplysninger i visse tilfeller, samt sletting og bruk av sperrede opplysninger fra kommunikasjonskontroll. Slike regler skulle etter forslaget bli gitt i politiregisterforskriften ny § 25-4.

### 5.6.3 Høringsinstansenes syn

*Riksadvokaten, Politidirektoratet, Kripas, PST, Oslo politidistrikt, Vest politidistrikt, Oslo Statsadvokatembeter, Det nasjonale statsadvokatembetet, Hordaland statsadvokatembeter og Advokatforeningen* mener at regelverket er best tilgjengelig og sammenhengende når det er samlet i straffeprosesslovens kapittel om kommunikasjonskontroll, og mener at en slik fragmentering av regelverket vil vanskeliggjøre praktiseringen.

*PST og Det nasjonale statsadvokatembetet* peker på at sletting av bevis er et unntak i straffesaker, og mener at hensynet til en mest mulig samlet regulering av politiets behandling av opplysninger i straffesaker derfor tilsier at reglene om sletting videreføres i straffeprosessloven.

*Vest politidistrikt* peker på at reglene om hva som skal sperres og slettes, tidspunkt for sletting og hvilke formål sperrede opplysninger kan brukes til har direkte betydning for hva som er å anse som sakens dokumenter, og kan ha betydning for fremtidig bevisførsel. Politidistriktet mener derfor at disse reglene bør beholdes i straffeprosessloven, mens reglene om hvordan sperring skal gjennomføres hører hjemme i politiregisterloven.

*PST* mener at det er lite hensiktsmessig at sletting grunnet manglende relevans etter forslaget skal reguleres i én lov (politiregisterloven), og sletting begrunnet i bevisforbud og forklaringsfritak et annet sted (straffeprosessloven).

*Advokatforeningen* er skeptisk til overføring, da forslaget innebærer at vesentlige deler av reguleringen blir flyttet til forskrift.

*Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll* påpeker at gjeldende regelverk er komplisert, og

da særlig sammenhengen mellom § 216 g og § 216 i, og at dette gjør det vanskelig å holde kontroll med etterlevelsen av regelverket. Utvalget mener at en flytting av bestemmelsen til politiregisterloven vil komplisere situasjonen ytterligere.

*Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll og Riksadvokaten* mener at det fortsatt må være kontrollutvalget som fører kontroll med sletting og sperring av opplysninger fra slik metodebruk, jf. også kommunikasjonskontrollforskriften § 14 andre ledd. Tilsynsorganet for politiregisterloven er Datatilsynet, mens kontrollutvalget etter straffeprosessloven § 216 h fører kontroll med behandlingen etter straffeprosessloven kapittel 16 a. Bestemmelsen er gitt tilsvarende anvendelse for romavlytting og dataavlesing.

*Datatilsynet og Arkivverket* støtter forslaget.

#### 5.6.4 Departementets vurdering

Det er skepsis blant de fleste høringsinstanser til å overføre reglene om behandling av overskuddsinformasjon til politiregisterregelverket. Reglene om oppbevaring og sletting av overskuddsinformasjon har en tilknytning til både straffeprosessloven og politiregisterloven. Reglens nåværende plassering i straffeprosessloven bidrar til en samlet fremstilling av mange av reglene rundt innhenting og behandling av opplysninger fra kommunikasjonskontroll. Etter at reglene om oppbevaring og sletting av overskuddsinformasjon ble vedtatt plassert i straffeprosessloven, har imidlertid politiregisterloven trådt i kraft. Da politiregisterloven ble vedtatt var det en forutsetning å etablere et klarere skille mellom behandling av opplysninger, som skal reguleres av politiregisterloven, og prosessuelle forhold, som fortsatt skal reguleres av straffeprosessloven. Når politiregisterloven regulerer behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten, herunder sperring og sletting, bør det samme gjelde for opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll. Departementet opprettholder derfor forslaget om å flytte bestemmelsene til politiregisterregelverket.

Det er heller ikke i dag slik at alle regler om behandling av informasjon fra kommunikasjonskontroll er samlet i straffeprosessloven. Flere regler følger av kommunikasjonskontrollforskriften. Etter politiregisterforskriften § 24-2 tredje ledd skal også politiregisterlovens bestemmelser gjelde så langt de passer for opplysninger fra kom-

munikasjonskontroll og romavlytting. Det er derfor allerede slik at den som behandler opplysninger fra kommunikasjonskontroll må ha oversikt over de gjeldende bestemmelser i politiregisterloven.

For å synliggjøre sammenhengen mellom reglene om kommunikasjonskontroll i straffeprosessloven og den delen av straffeprosessloven § 216 g som foreslås flyttet til politiregisterloven, foreslår departementet å innta en henvisning til politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd i straffeprosessloven § 216 g nytt første ledd.

PST mener at det er lite hensiktsmessig at sletting grunnet manglende relevans etter forslaget skal reguleres i én lov (politiregisterloven), og sletting begrunnet i bevisforbud og forklaringsfrikta et annet sted (straffeprosessloven). Til dette vil departementet bemerke at det også fremgår av forslaget til politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd og politiregisterforskriften ny § 25-4 at opplysninger som ikke kan beholdes etter forslaget til § 216 g nytt andre ledd, skal slettes.

Advokatforeningen er negativ til forslaget om at noen av de nærmere reglene om behandling av overskuddsinformasjon skal skje i forskrift. Departementet har etter høringen endret forslaget til politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd, slik at hvilke formål sperrede opplysninger kan brukes til vil fremgå av loven. Departementet bemerker for øvrig at skillet mellom hva som er foreslått regulert i henholdsvis lov og forskrift tilsvarer den gjeldende generelle reguleringen av sletting og sperring, herunder av behandling av opplysninger i straffesaker, i politiregisterloven og politiregisterforskriften.

Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll utøver i dag kontroll og tilsyn etter straffeprosessloven kapittel 16 a, jf. straffeprosessloven § 216 h. Datatilsynet er kontroll- og tilsynsmyndighet etter politiregisterloven, jf. politiregisterloven § 58. I begge disse tilfeller gjøres det imidlertid unntak for saker som omfattes av lov om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste. Departementet understreker at selv om deler av innholdet i straffeprosessloven § 216 g om behandling av opplysninger flyttes til politiregisterregelverket, har det ikke vært meningen å gjøre endringer i kontrollregimet. Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll vil fortsatt være kontrollmyndighet for behandling av opplysninger fra kommunikasjonskontroll. Departementet har klargjort dette i straffeprosessloven § 216 h første ledd.

## 5.7 Opplysninger som omfattes av vitneforbud eller vitnefritak etter straffeprosessloven §§ 117 til 120 og 122

### 5.7.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende § 216 g bokstav b skal uttalelser som omfattes av reglene om vitneforbud og vitnefritak i straffeprosessloven §§ 117 til 120 og 122 slettes snarest mulig, med mindre den vernede selv mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen. Straffeprosessloven §§ 117 til 120 omfatter bevisforbud av hensyn til rikets sikkerhet og forholdet til fremmed stat, av hensyn til lov- og yrkesbestemt taushetsplikt og opplysninger som en domstol med hjemmel i lov har pålagt taushetsplikt om. Straffeprosessloven § 122 gjelder vitnefritak for nærstående. Kravet om sletting gjelder imidlertid ikke dersom den som uttaler seg «mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen». Sistnevnte er i realiteten et unntak fra bevisforbudsreglene.

Regelen om sletteplikt for opplysninger som omfattes av reglene om vitneforbud og vitnefritak i straffeprosessloven §§ 117 til 120 og 122 er videreført i ny, ikke ikraftsatt, § 216 g, men unntaket fra sletteplikten for slike opplysninger er utvidet. Sletteplikten for opplysninger som omfattes av §§ 117 til 120 og 122 skal ikke gjelde dersom den som uttaler seg «kan mistenkes for en straffbar handling som opplysningene kan ha betydning for». Dette er en svekkelse av vernet for slike opplysninger, herunder advokatsamtaler.

### 5.7.2 Forslaget i høringsnotatet

Kravet om sletting av opplysninger som omfattes av straffeprosessloven §§ 117 til 120 og 122 gjelder ikke dersom den som uttaler seg «mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen». Dette unntaket er formulert som en slettebestemmelse, men er i realiteten et unntak fra bevisforbudsreglene. En slik straffeprosessuell regel faller utenfor det som bør reguleres i politiregisterloven. Departementet foreslo derfor at denne delen av § 216 g beholdes i straffeprosessloven.

Når det gjelder bestemmelsens materielle innhold, foreslo departementet å beholde formuleringen i gjeldende § 216 g på dette punkt. Det vil si at opplysningene skal slettes, med mindre vedkommende mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen.

### 5.7.3 Høringsinstansenes syn

*Riksadvokaten, PST, Det nasjonale statsadvokatembetet og Oslo statsadvokatembeter* ser ingen grunn til at det skal gjelde begrensninger i bruk av overskuddsinformasjon knyttet til den mistenktes rolle/stilling, og etterlyser en bedre begrunnelse for dette.

*Oslo statsadvokatembeter* mener at forslaget vil innebære en begrensning i politiets mulighet til å oppklare og senere iretteføre alvorlig kriminalitet.

*Innlandet politidistrikt* viser til Prop. 147 L (2012–2013) side 178, og mener at det er riktig å se unntaket fra sletteplikten i sammenheng med den utvidede adgangen til å benytte overskuddsinformasjon som bevis.

*Advokatforeningen* mener at det bør foreligge en umiddelbar sletteplikt med mindre den taushetsberettigede selv mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen.

### 5.7.4 Departementets vurdering

Departementet har merket seg at flere høringsinstanser ønsker å innføre ordlyden i ny, ikke ikraftsatt, § 216 g. Bakgrunnen for denne endringen utdypes i Prop. 147 L (2012–2013) punkt 11 i merknadene til § 216 g. Det fremgår der at ordlyden er justert som følge av endringer i reglene om bruk av overskuddsinformasjon i straffeprosessloven § 216 i. Endringen det vises til var innføringen av en større adgang til å benytte overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll som bevis for forhold som i seg selv ikke kunne begrunnet kontrollen. De særlige hensyn som gjør seg gjeldende for opplysninger omfattet av vitneforbud og vitnefritak er ikke nærmere omtalt i proposisjonen, men er kort omtalt i NOU 2009: 15 punkt 24.6.2, side 258. Flertallet uttalte at adgangen til å benytte overskuddsinformasjon som bevis også bør gjelde for opplysninger omfattet av vitneforbud og vitnefritak, dersom den vernede part kan mistenkes for en straffbar handling som opplysningene kan ha betydning for. I slike tilfeller ville hensynene bak slettebestemmelsen ikke slå til, ifølge flertallet.

Det er i forarbeidene imidlertid ikke presisert hvorvidt eller i hvilken grad informasjonen kan benyttes som bevis for det straffbare forholdet som begrunnet kontrollen. Dersom en advokat er mistenkt for et straffbart forhold uten tilknytning til forholdet som begrunnet kommunikasjonskontrollen, vil det i praksis innebære at beskyttelsen av det fortrolige forholdet mellom advokat og klient opphører også for klienten.

Nyere praksis fra EMD innebærer at det er uklart hvordan bestemmelsen som ble vedtatt i 2013 ville kunne praktiseres for opplysninger som fremkommer i advokatsamtaler. EMDs dom Versini-Campinchi og Crasnianski mot Frankrike, 16. juni 2016 nr. 49176/11 gjaldt bruken av opplysninger fra avlyttede samtaler mellom advokat og klient. Klienten var under etterforskning for å ha brutt et importforbud for biffkjøtt under et sykdomsutbrudd. Klientens telefon ble avlyttet, herunder samtalene han hadde med sine advokater. Spørsmålet for EMD var om opptakene kunne brukes til å bevise i en disiplinærhøring at advokatene hadde brutt yrkesreglene om konfidensialitet. EMD godtok at opptak foretatt under avlytting kunne brukes som bevis mot personer som ikke selv var den avlyttede part, også i andre sammenhenger enn det forholdet som begrunnet avlyttingen. Det ble imidlertid presisert og lagt stor vekt på at dette gjaldt så lenge det ikke påvirket klientens rett til et forsvar, og mer spesifikt at opptakene ikke kunne brukes mot klienten i hans straffesak.

Opplysninger som fremkommer i samtaler med nærstående står i en annen stilling, og eventuelle endringer i den sammenheng må vurderes på et senere tidspunkt.

Straffeprosessutvalget foreslår i utkastet til ny straffeprosesslov § 20-5 en formulering som innebærer en styrking av vernet etter §§ 117 til 120 og 122 i forbindelse med kommunikasjonskontroll. Etter forslaget skal opplysninger som omfattes av dette vernet bare kunne beholdes dersom den vernede med skjellig grunn kan mistenkes å være medskyldig i det straffbare forhold som begrunnet kontrollen. Forslaget går dermed i motsatt retning av ny, ikke ikraftsatt, § 216 g på dette punkt, og gir en snevrere adgang til slike opplysninger enn etter gjeldende rett. Straffeprosessutvalget foreslår også en tilføyelse i form av at tvangstiltaket skal opphøre når det blir klart at det griper inn i slike vernede opplysninger.

Regelverket for behandling og bruk av opplysninger fra kommunikasjonskontroll har vært uklart, og har i flere tilfeller skapt tvil i praksis. Regelen i straffeprosessloven § 216 g bokstav b har vært gjenstand for flere høyesterettsavgjørelser. Blant annet er det gjennom praksis etablert en regel for når politiet har adgang til å lytte gjennom samtaler for å undersøke om de er omfattet av vernet (Rt. 2015 s. 81), når mistanken mot den vernede må være etablert (Rt. 2015 s. 1435 og Rt. 2015 s. 1456), og om det kan gjøres unntak hvor den vernede selv samtykker (HR-2016-644-A). Sett i lys av de uklarheter denne regelen har gitt opphav til i

praksis, mener departementet at eventuelle endringer bør vurderes i sammenheng med oppfølging av NOU 2016: 24. Det foreslås derfor å videreføre ordlyden i gjeldende straffeprosesslov § 216 g bokstav b i forslaget til § 216 g nytt andre ledd.

Til Innlandet politidistrikts merknader om at utvidelsen må sees i sammenheng med den samtidige utvidelsen av adgangen til å føre overskuddsinformasjon som bevis i straffeprosessloven § 216 i, bemerkes det at det ikke er slik at utvidelsen av adgangen til å føre overskuddsinformasjon som bevis, nødvendiggjør en innskrenking av vitneforbudene og vitnefritaket. Disse samtalene står i en særlig stilling.

## 5.8 Særlig om behandling av informasjon fra kommunikasjonskontroll i forebyggende saker

Forslaget i høringsnotatet berørte ikke behandling av opplysninger fra kommunikasjonskontroll i forebyggende saker, jf. politiloven § 17 d. Slike opplysninger slettes og sperres i dag etter de alminnelige regler om sletting og sperring av opplysninger hos PST, jf. politiregisterforskriften § 22-3.

*PST og Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste* har vist til at regelverket for behandling av overskuddsinformasjon fra tvangsmidler i forebyggende øyemed etter politiloven § 17 d bør klargjøres. Straffeprosessloven § 216 g får ikke direkte anvendelse for opplysninger innhentet etter politiloven § 17 d, og det finnes heller ingen særskilt bestemmelse i politiloven eller politiregisterloven som regulerer sletting av opplysninger innhentet i disse sakene. PST viser til at hensynet til klare og forutsigbare regler for bruk og lagring av tvangsmiddelopplysninger tilsier at sperring og sletting av opplysninger fra kommunikasjonskontroll mv. reguleres særskilt også i forebyggende saker.

Videre har Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité i Innst. 389 S (2017–2018) om Årsmelding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) for 2017 uttalt at regelverket for behandling av overskuddsinformasjon fra tvangsmidler i forebyggende øyemed bør klargjøres i forbindelse med departementets arbeid vedrørende behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv. Hensynet til klare og forutsigbare regler for bruk og lagring av

tvangsmiddelopplysninger tilsier etter komiteens syn at behandling av opplysninger fra kommunikasjonskontroll mv. reguleres særskilt også i forebyggende saker.

Departementet finner grunn til å bemerke at selv om tvangsmidlene er de samme i straffesaks-sporet som i forebyggende saker, er det ikke gitt at reglene for sletting og sperring bør være like.

For eksempel vil tidspunktene for når opplysninger skal sperres i en straffesak ikke passe i det forebyggende sporet, da det verken vil foreligge en rettskraftig dom eller endelig henleggelsesbeslutning. Departementet vil vurdere om det er behov for nærmere regler for sletting og sperring i det forebyggende sporet.

## 6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene medfører behov for enkelte tilpasninger i teknisk utstyr. Merutgiftene til dette forventes å være av et begrenset omfang, og dekkes

innenfor gjeldende budsjettammer under kapittel 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten og kapittel 444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST).



## 7 Merknader til de enkelte bestemmelsene

### 7.1 Endringer i straffeprosessloven

---

#### *Til § 202 a*

Straffeprosessloven § 216 g skal etter forslaget til § 202 a *nytt tiende ledd* gjelde tilsvarende så langt den passer for opplysninger som innhentes ved skjult kameraovervåking. Politiregisterloven § 50 tredje ledd skal også gjelde tilsvarende så langt den passer for disse opplysningene. Dette fremgår både av en direkte henvisning til straffeprosessloven § 202 a i politiregisterloven § 50 tredje ledd, og gjennom den generelle henvisningen til politiregisterloven § 50 tredje ledd i straffeprosessloven § 216 g nytt første ledd.

Reguleringen tilsvarende bestemmelsen i lov 21. juni 2013 nr. 86 om endringer i straffeprosessloven mv. (behandling og beskyttelse av informasjon), som ikke er ikraftsatt.

#### *Til § 202 c*

Straffeprosessloven § 216 g skal etter forslaget til § 202 c *nytt åttende ledd* gjelde tilsvarende så langt den passer for opplysninger som innhentes ved teknisk sporing. Politiregisterloven § 50 tredje ledd skal også gjelde tilsvarende så langt den passer for disse opplysningene. Dette fremgår både av en direkte henvisning til straffeprosessloven § 202 c i politiregisterloven § 50 tredje ledd, og gjennom den generelle henvisningen til politiregisterloven § 50 tredje ledd i straffeprosessloven § 216 g nytt første ledd.

Reguleringen tilsvarende bestemmelsen i lov 21. juni 2013 nr. 86 om endringer i straffeprosessloven mv. (behandling og beskyttelse av informasjon), som ikke er ikraftsatt.

#### *Til § 216 g*

Det foreslås å innta en generell henvisning i § 216 g *første ledd* til politiregisterloven § 50 tredje ledd for å lette oversikten ved praktisering av regelverket. Bestemmelsen som regulerer behandling av opplysninger underlagt bevisforbud og vitnefritak blir stående i § 216 g *nytt andre*

*ledd*. Det gjøres ikke endringer i gjeldende rett på dette punktet.

#### *Til § 216 h*

Det foreslås å innta en henvisning i § 216 h *første ledd* til politiregisterloven § 50 tredje ledd for å klargjøre at Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll skal føre kontroll med behandling av opplysninger også etter denne bestemmelsen.

#### *Til § 216 i*

Det foreslås å innta en hjemmel for utlevering av opplysninger til bruk i saker om erstatning etter kapittel 31 i § 216 i *ny bokstav j*. Departementet bemerker at opplysninger fra kommunikasjonskontroll som er brukt i saken, og dermed ikke skal sperres eller slettes etter reglene i forslaget her, vil kunne utleveres etter samme regler som straffesaksdokumentene for øvrig. Forslaget til § 216 i ny bokstav j vil derfor primært ha betydning i de tilfeller hvor man ønsker utlevering av informasjon som ikke er brukt i saken.

### 7.2 Endringer i politiregisterloven

---

#### *Til § 50*

Det foreslås å innta bestemmelser om behandling av opplysninger fra kommunikasjonskontroll i § 50 *nytt tredje ledd*.

Departementet presiserer at kravet til sperring av «opplysninger» skal forstås på samme måte som de tilsvarende begreper i gjeldende og ny, ikke ikraftsatt, § 216 g. Sperring skal gjennomføres for den enkelte enhet, og ikke utvalgte enkeltopplysninger. Gjenstand for sperring er det som innhentes under kommunikasjonskontrollen og gjengivelser av dette i en mer snever forstand.

Etter *første punktum* skal opplysninger som er «brukt i saken» ikke sperres. Under etterforskningen vil enkelte opplysninger fra kommunikasjonskontroll i praksis bli brukt og inngå i flere av straffesakens dokumenter (eksempelvis avhørs-

rapporter, rettsbøker, påtegningsdokumenter m.v.). Formuleringen «brukt i saken» innebærer at disse dokumentene følger hovedregelen i politiregisterforskriften § 25-3, og ikke skal sperres. Et krav om sperring av slike dokumenter ville resultert i tilfeldige utslag av sperringsregelen for sentrale dokumenter under etterforskningen, og også vært meget ressurskrevende.

Avgrensningen av den enkelte enhet som skal sperres vil i mange tilfeller være et skjønsspørsmål, som det er opp til påtalemyndigheten å avgjøre. I vurderingen av hva som er en enhet må det legges vekt på å bevare opplysningenes bevis- og dokumentasjonsverdi.

Metadata vil etter omstendighetene også kunne omfattes av sletteplikten. Slike data vil noen ganger kunne røpe opplysninger som ikke kan beholdes etter reglene i straffeprosessloven

§ 216 g. For eksempel vil en logg over telefonanrop til og fra et advokatkontor kunne røpe et klientforhold.

Etter *andre punktum* skal sperrede opplysninger kunne benyttes for å ivareta siktedes legitime interesser. Ikke enhver interesse vil være tilstrekkelig. Det må være et reelt og saklig begrunnet behov, for eksempel i form av et erstatningskrav.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i straffeprosessloven og politiregisterloven mv. (behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv.).

---

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven og politiregisterloven mv. (behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv.) i samsvar med et vedlagt forslag.

---

## Forslag

# til lov om endringer i straffeprosessloven og politiregisterloven mv. (behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv.)

### I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 202 a nytt tiende ledd skal lyde:

*Reglene i § 216 g gjelder tilsvarende så langt de passer.*

§ 202 c nytt åttende ledd skal lyde:

*Reglene i § 216 g gjelder tilsvarende så langt de passer.*

§ 216 g skal lyde:

*Opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll behandles etter reglene i politiregisterloven § 50 tredje ledd.*

*Opplysninger som retten etter reglene i §§ 117 til 120 og 122 ikke vil kunne kreve vedkommendes vitneforklaring om skal slettes, med mindre vedkommende mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen.*

*§ 216 a annet ledd gjelder tilsvarende.*

§ 216 h første ledd skal lyde:

Kontrollutvalget skal føre kontroll med politiets og påtalemyndighetens behandling av saker etter dette kapittel og politiregisterloven § 50 tredje ledd. Dette gjelder likevel ikke saker som omfattes av lov om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

§ 216 i bokstav h, i og ny j skal lyde:

h) for å gi underretning etter § 216 j,

i) for at Politiets sikkerhetstjeneste kan utlevere opplysninger til Etterretningstjenesten der-

som det er nødvendig for forebyggelses- og sikkerhetsmessige formål,

j) i saker om erstatning etter kapittel 31.

### II

I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten skal § 50 nytt tredje ledd lyde:

*Opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll som ikke er brukt i saken, skal sperres når saken er avgjort ved rettskraftig dom eller endelig henleggelsesbeslutning. Sperrede opplysninger kan benyttes ved begjæring om gjenåpning, ved gjenopptakelse av etterforskning, eller for å ivareta siktetes legitime interesser. Opplysninger som det etter straffeprosessloven § 216 g ikke er adgang til å beholde, skal slettes så snart som mulig. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for opplysninger innhentet etter straffeprosessloven §§ 216 m og 216 o, og for opplysninger innhentet etter straffeprosessloven §§ 202 a og 202 c så langt den passer. Kongen gir i forskrift nærmere regler om sletting og bruk av sperrede opplysninger fra kommunikasjonskontroll.*

### III

I lov 21. juni 2013 nr. 86 om endringer i straffeprosessloven mv. oppheves i del I om endringer i lov 22 mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker følgende: § 202 a nytt tiende ledd, § 202 c nytt åttende ledd, og endringen av § 216 g.

### IV

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

